

Marcin Składanowski

Problem przemocy wobec kobiet w pracach Światowej Rady Kościołów

Forum Teologiczne 16, 23-32

2015

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Marcin Składanowski

Instytut Ekumeniczny

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II

PROBLEM PRZEMOCY WOBEC KOBIEC W PRACACH ŚWIATOWEJ RADY KOŚCIOŁÓW

Streszczenie. Przedstawiany tekst ma na celu zarysowanie ważnego fragmentu ekumenicznej działalności na rzecz kobiet, jakim jest chrześcijańska analiza zjawiska przemocy wobec kobiet oraz jej przeciwdziałanie. Problem ten został ukazany na przykładzie działalności największej organizacji ekumenicznej – Światowej Rady Kościołów, założonej w 1948 r., gromadzącej większość chrześcijańskich Kościołów i Wspólnot. Wprawdzie Kościół katolicki nie jest członkiem Światowej Rady Kościołów, niemniej jednak aktywnie z nią współpracuje. Z tego powodu również z katolickiego punktu widzenia celowe wydaje się przyjrzenie się wspomnianemu obszarowi działalności ŚRK.

Artykuł jest prezentacją głównych elementów analizy zjawiska przemocy wobec kobiet obecnych w wypowiedziach Światowej Rady Kościołów oraz teologów i teolożek związanych z Radą. W dalszym etapie przedstawione są w nim ważniejsze inicjatywy ŚRK na rzecz przeciwdziałania przemocy wobec kobiet. Autor artykułu omawia elementy refleksji teologicznej, ważniejsze inicjatywy społeczne, polityczne i edukacyjne oraz związane z nimi trudności o charakterze światopoglądowym i etycznym. Tekst kończy się zestawieniem wniosków i zarysowaniem perspektyw dalszej ekumenicznej działalności w omawianym kierunku.

Słowa kluczowe: przemoc, kobiety, Światowa Rada Kościołów, ekumenizm.

Wprowadzenie

Zapoczątkowany w 1910 r. w czasie Światowej Konferencji Misyjnej w Edynburgu ruch ekumeniczny wyrósł z pragnienia wyrażanego przez wielu chrześcijan, zwłaszcza misjonarzy, aby móc dawać wspólne świadectwo wiary w Jezusa Chrystusa. Stąd też przedstawiciele tego ruchu nie mogą i nie ograniczają się do podejmowania kwestii doktrynalnych. Nawet jeśli w licznych dialogach ekumenicznych, do których od czasu II Soboru Watykańskiego aktywnie włączył się Kościół katolicki, zagadnienia dogmatyczne i etyczne są kluczowe na

drodze do pojednania Kościołów chrześcijańskich, to jednak żywa wiara domaga się świadectwa przejawiającego się we wspólnym działaniu chrześcijan – zwłaszcza w tych obszarach współczesnego życia ludzkiego, gdzie godność człowieka jest kwestionowana lub relatywizowana. Z tych powodów organizacje i instytucje ekumeniczne są również aktywne na polu działalności społecznej, politycznej i ekonomicznej.

W obszarze takiej ekumenicznej działalności, w której kwestie społeczne, polityczne i ekonomiczne są sposobnością do dawania autentycznego świadectwa wiary, niezwykle ważna, a zarazem wciąż trudna i kontrowersyjna, jest działalność Kościołów na rzecz kobiet oraz promocja równouprawnienia kobiet i mężczyzn we wszystkich przejawach życia społecznego. Problematyka ta jest nie do przecenienia, zwłaszcza w odniesieniu do postaw ludzi, którzy sprzeciwiają się biblijnemu założeniu o równej godności kobiet i mężczyzn wynikającej z ich stworzenia na obraz i podobieństwo Boże. Kontrowersje biorą się z kolei z obecności w niektórych formach działalności ekumenicznej na rzecz równouprawnienia takich elementów światopoglądowych, które pochodzą z prądów ideowych dalekich od chrześcijaństwa. Niemniej jednak istniejące trudności nie obniżają wartości ekumenicznego zaangażowania chrześcijan na rzecz kobiet i uznania należnego im miejsca w życiu społecznym, a jedynie skłaniają do refleksji nad tym, czy wszystkie elementy tego zaangażowania w pełni wyrażają chrześcijańską naukę o człowieku i służą jej promocji.

Przedstawiany tekst ma na celu zarysowanie ważnego fragmentu ekumenicznej działalności na rzecz kobiet, jakim jest chrześcijańska analiza zjawiska przemocy wobec kobiet oraz jej przeciwdziałanie. Problem ten zostanie przedstawiony na przykładzie działalności największej organizacji ekumenicznej – Światowej Rady Kościołów (ŚRK), założonej w 1948 r., gromadzącej większość chrześcijańskich Kościołów i Wspólnot. Wprawdzie Kościół katolicki nie jest członkiem ŚRK, niemniej jednak aktywnie z nią współpracuje – jako członek agendy doktrynalnej (Komisja „Wiara i Ustrój”), przez wspólne gremium konsultacyjne (Wspólna Grupa Robocza Światowej Rady Kościołów i Kościoła katolickiego), jak też przez włączanie się w konkretne obszary aktywności Rady i jej agend. Z tego powodu, również z katolickiego punktu widzenia, celowe wydaje się przyznanie się wspomnianemu obszarowi działalności ŚRK.

Przedstawienie problematyki wskazanej w temacie rozpoczyna prezentacja głównych elementów analizy zjawiska przemocy wobec kobiet, omawianych przez ŚRK oraz teologów i teolożki związane z Radą. W dalszej kolejności przedstawione są ważniejsze inicjatywy ŚRK na rzecz przeciwdziałania przemocy wobec kobiet. Ostatnia część przedstawia wnioski i zarysowuje perspektywy dalszej ekumenicznej działalności w omawianym obszarze współpracy ekumenicznej.

1. Główne elementy ekumenicznej analizy zjawiska przemocy wobec kobiet

Badacze współczesnych zjawisk i problemów społecznych – wywodzący się z różnych środowisk i działający zarówno w instytucjach świeckich, jak i kościelnych – zauważają, że na początku XXI w. różnych form ucisku, przemocy, wykluczenia czy ubóstwa najczęściej doświadczają kobiety. Płeć pozostaje wciąż istotnym kryterium społecznej marginalizacji czy opresji¹. Na podstawie prowadzonych badań można stwierdzić, że w dzisiejszym świecie większość ofiar przemocy na tle seksualnym stanowią kobiety, co – w niektórych kontekstach – powiązane jest z innymi formami przemocy. W Afryce są one większością ofiar HIV/AIDS². W krajach doświadczających trudności ekonomicznych stanowią one większość populacji osób żyjących w ubóstwie i niemających szans na równy dostęp do edukacji³. Także w rzeczywistości społecznej i politycznej krajów rozwiniętych kobiety często spotykają się z marginalizacją czy też z ograniczeniami w równym uczestnictwie w życiu politycznym i ekonomicznym⁴. Te negatywne zjawiska nie dotyczą tylko kobiet, lecz odciskają się destrukcyjnie na całych wspólnotach. Dlatego Światowa Organizacja Zdrowia wskazuje, że przemoc – głównie wobec kobiet – jest zagrożeniem dla zdrowia całej ludzkości⁵.

Światowa Rada Kościołów podejmuje od samego początku, czyli od zgromadzenia założycielskiego w Amsterdamie w 1948 r., wiele wysiłków na rzecz promocji sprawiedliwych relacji między mężczyznami i kobietami. Zauważa się jednak, że cel ten nie został osiągnięty, także wskutek niesprawiedliwych relacji istniejących w Kościołach członkowskich ŚRK⁶. Z tego powodu teksty formacyjne wydawane przez Radę i jej agendy wraz z teologicznymi komentarzami osób zaangażowanych w jej prace służą najpierw scharakteryzowaniu sposobów i skali przemocy wobec kobiet, aby zgodnie z ekumenicznymi ustaleniami chrześcijanie mogli podjąć wspólne działania na rzecz wyeliminowania tego zjawiska.

W materiałach opracowywanych przez Radę i w komentarzach do nich podkreśla się złożoność zagadnienia przemocy, której kryterium jest płeć (*gender-*

¹ S. Clarke, *God of Life, God in Life, and God for Life: Lead All of Us through the Wisdom of the Crushed Ones to Justice and Peace*, „The Ecumenical Review” 2012, t. 64, nr 4, s. 441–442.

² N.J. Njoroge, *Daughters of Africa Heed the Call for Justice, Peace, and Fullness of Life*, „International Review of Mission” 2013, t. 10, nr 1, s. 31.

³ M.J. Mananzan, M. Oduyoye, L. Russel, E. Tamez, *The Spirit Is Troubling the Water Statement on the Ecumenical Decade: Churches in Solidarity with Women*, w: *The Ecumenical Movement. An Anthology of Key Texts and Voices*, red. M. Kinnamon, B.E. Cope, wyd. 2, Geneva 2002, s. 224.

⁴ R. Cosca, *Just Unity. Toward a True Community of Women and Men in the Church*, „The Ecumenical Review” 2014, t. 66, nr 1, s. 39.

⁵ A. Gnanadason, *Violence against Women Is Sin*, „The Ecumenical Review” 2012, t. 64, nr 3, s. 242.

⁶ R. Cosca, *Just Unity*, s. 39.

based violence). Przemoc ta ma charakter fizyczny, seksualny, psychiczny, emocjonalny, wyraża się w ograniczaniu wolności, różnych przejawach przymusu w sferze publicznej i prywatnej. Obejmuje ona także przemoc domową, gwałt, wykorzystywanie seksualne, zmuszanie do prostytucji czy wielorakie przejawy poniżania. Wyrazem przemocy opartej na płci jest również zjawisko zabijania dzieci (także nienarodzonych) płci żeńskiej czy też okaleczanie kobiet. W niektórych kulturach poważnym problemem jest przemoc związana z posagiem. Gdy chodzi o różnorodność form przemocy opartej na płci, to chociaż na taką przemoc narażeni są wszyscy ludzie, w tym również mężczyźni, jednak zdecydowaną większość jej ofiar stanowią kobiety i dziewczęta⁷. Formy przemocy i jej nasilenie różnią się w zależności od kontekstu kulturowego, społecznego, ekonomicznego i politycznego. Niektóre z form przemocy są silnie uwarunkowane kulturowo, jak np. okaleczanie (obrzezanie) kobiet⁸ czy też aborcja dzieci nienarodzonych płci żeńskiej⁹, a przez to ich zasięg jest ograniczony. Inne z kolei są bardziej powszechne. Niezależnie od występujących różnic żadne społeczeństwo nie jest całkowicie wolne od przemocy¹⁰. Na powagę sytuacji wpływają dwa czynniki. Po pierwsze, w znacznej mierze problem przemocy bywa ukrywany przez same ofiary, zwłaszcza jeśli chodzi o przemoc domową, traktowaną jako sprawa prywatna osób będących jej sprawcami i ofiarami. Po drugie, w niektórych kulturach – opartych na tradycyjnie pojmowanych rolach kobiet i mężczyzn, promujących społeczną dominację mężczyzn oraz przypisujących kobietom role podporządkowane, skupiające się głównie na życiu domowym – pewne aspekty przemocy zostały usankcjonowane, mając nie tylko umocowanie prawne, lecz przede wszystkim akceptację społeczną, w tym również samych doświadczających jej kobiet¹¹. Ponadto, badacze problematyki zauważają, że pewne formy przemocy wobec kobiet bywały akceptowane lub przynajmniej nie spotykały się z należną reakcją ze strony Kościołów chrześcijańskich¹². Tę złożoność kwestii przemocy wobec kobiet jednoznacznie podsumowuje znana działaczka ekumeniczna Aruna Gnanadason, cytując amerykańską teologkę Mary Hunt, której zdaniem żyjemy

⁷ P. Sheerattan-Bisnauth, *Gender Based Violence. Introduction*, w: *Created in God's Image. From Hegemony to Partnership. A Church Manual on Men as Partners: Promoting Positive Masculinities*, red. P. Sheerattan-Bisnauth, P.V. Peacock, Geneva 2010, s. 115; H. Meyer-Wilmes, *Excessive Violence against Women in the Name of Religion*, „Concilium” 1997, nr 4, s. 56.

⁸ Zob. wspólny dokument różnych agend ONZ poświęcony temu zjawisku: *Eliminating Female Genital Mutilation*, w: *United Nations* [online], dostęp: 14.11.2014, <http://www.un.org/womenwatch/daw/csw/csw52/statements_missions/Interagency_Statement_on_Eliminating_FGM.pdf>.

⁹ Zob. F. Arnold, S. Kishor, T.K. Roy, *Sex-Selective Abortions in India*, w: *Queen's University. Queen's Economics Department* [online], dostęp: 14.11.2014, <http://qed.econ.queensu.ca/pub/faculty/sumon/sexabortions_india.pdf>.

¹⁰ A. Gnanadason, *Violence against Women Is Sin*, s. 242.

¹¹ P. Sheerattan-Bisnauth, *Gender Based Violence. Introduction*, s. 115–116.

¹² H. Meyer-Wilmes, *Excessive Violence against Women...*, s. 56.

„w świecie kontekstualnej przemocy i epizodycznej sprawiedliwości”¹³. Współcześnie przemoc ma często charakter strukturalny. Jest obecna w systemach politycznych, ekonomicznych, a niekiedy także w życiu kościelnym¹⁴.

Powszechność i różnorodność form przemocy wobec kobiet oraz fakt, że są za nią odpowiedzialni także chrześcijanie, mobilizuje uczestników ruchu ekumenicznego do podjęcia działań przeciwko temu zjawisku. Przemoc wobec kobiet jest z chrześcijańskiego punktu widzenia grzechem¹⁵. Komitet Centralny ŚRK zauważa, że chrześcijanie nie mogą uczestniczyć w przejawach przemocy i niesprawiedliwości, a Kościoły mają obowiązek z całą mocą je potępiać¹⁶. Chrześcijańskie zaangażowanie w walce z przemocą wobec kobiet nie jest wyizolowanym i marginalnym problemem aktywności kościelnej w świecie. Wpisuje się ono w obronę chrześcijańskiej wizji człowieka. W tym sensie walka z przemocą jest walką o chrześcijańską antropologię i oparte na niej zasady życia społecznego, politycznego i gospodarczego¹⁷.

2. Inicjatywy Światowej Rady Kościołów i jej agend

Światowa Rada Kościołów wskazuje, że walkę z przejawami niesprawiedliwości i ucisku widzi jako jeden z ważniejszych celów swojej działalności, wpisujący się w szersze dążenie do przemiany świata, tak aby był bardziej sprawiedliwy, odpowiadający godności człowieka, a więc również stwórczemu zamiarowi Boga, któremu sprzeciwia się grzech¹⁸. Dlatego właśnie ruch ekumeniczny nie tylko ujawnia przypadki niesprawiedliwości wobec kobiet, zwłaszcza przejawiającej się w przemocach, ale również, okazując solidarność z nimi, zmierza do promowania alternatywnych, wolnych od przemocy, wzorców relacji między mężczyznami i kobietami¹⁹.

Taka działalność ŚRK i jej wyspecjalizowanych agend ma dwie zasadnicze płaszczyzny. Pierwszą z nich jest refleksja teologiczna nad zjawiskiem przemo-

¹³ A. Gnanadason, *Violence against Women Is Sin*, s. 242.

¹⁴ Ibidem, s. 242–243.

¹⁵ H. Meyer-Wilmes, *Excessive Violence against Women...*, s. 57–58.

¹⁶ WCC Central Committee, *Violence, Nonviolence and the Struggle for Social Justice*, w: *The Ecumenical Movement*, s. 217.

¹⁷ M. Barot, *Considerations on the Need for a Theology of the Place of Women in the Church*, w: *The Ecumenical Movement*, s. 427; M.J. Mananzan, M. Oduyoye, L. Russel, E. Tamez, *The Spirit Is Troubling...*, s. 225–226.

¹⁸ WCC Central Committee, *Violence, Nonviolence and the Struggle for Social Justice*, w: *The Ecumenical Movement*, s. 217; M. Grey, *The Role of Women in Overcoming Violence*, „Concilium” 1997, nr 4, s. 66; B. Haddad, *Service or Subsistence? Diakonia in Our Globalized, Gendered World*, „The Ecumenical Review” 2014, t. 66, nr 3, s. 277.

¹⁹ P. LenkaBula, *Choose Life, Act in Hope. African Churches Living out the Accra Confession. A Study Resource on the Accra Confession: Covenanting for Justice in the Economy and Earth*, Geneva 2009, s. 126.

cy wobec kobiet, stanowiąca część chrześcijańskiej refleksji antropologicznej. Na drugą natomiast składają się konkretne inicjatywy społeczne, polityczne i edukacyjne. Zaznaczyć trzeba także, że istnieją sposoby podejmowanych działań, budzące zastrzeżenia także w samej Radzie i wśród jej Kościołów członkowskich.

2.1. Refleksja teologiczna

Specyficznym rysem działalności ŚRK jest podejmowanie wyspecjalizowanych programów – zarówno w obszarze refleksji teologicznej, jak i działalności społecznej czy formacyjnej. W wielu programach dotyczących teologicznych badań, inicjowanych przez ŚRK, znalazła się szeroko rozumiana problematyka równouprawnienia kobiet i mężczyzn. Dotyczy to przede wszystkim badań teologicznych z zakresu chrześcijańskiego rozumienia stworzenia, wspólnoty ludzkiej oraz teologicznych i etycznych wymiarów chrześcijańskiego zaangażowania ekologicznego. Podejmowana na forum ekumenicznym ta problematyka antropologiczna ma swoje korzenie w fundamentach doktryny chrześcijańskiej. Dlatego w programie „Wspólnota Kobiet i Mężczyzn w Kościele” wzięła udział doktrynalna agenda ŚRK – Komisja „Wiara i Ustrój”²⁰.

Warto zwrócić uwagę na dwa najbardziej znaczące etapy teologicznej refleksji ŚRK nad problemem przemocy wobec kobiet i możliwościami jej przeciwdziałania. Pierwszym jest program na rzecz sprawiedliwości, pokoju i integralności stworzenia (*Justice, Peace, Integrity of Creation, JPIC*). W dokumentach, będących rezultatem tego programu, kładzie się nacisk na równą godność kobiet i mężczyzn stworzonych na obraz Boży²¹ oraz wynikający z tej teologicznej podstawy chrześcijański sprzeciw wobec takich form patriarchy, które utrwalają przemoc wobec kobiet w ich domach i społecznościach. W szczególności chrześcijanie piętnują ekonomiczną i społeczną eksploatację kobiet, zwłaszcza wykorzystywanie pracy kobiet biednych czy też kobiet zmuszonych wskutek działań wojennych lub konfliktów etnicznych do opuszczenia własnego miejsca zamieszkania²².

Problem przemocy wobec kobiet znalazł się także w refleksji ostatniego X Zgromadzenia ŚRK w Pusan w Korei Południowej (30 października – 8 listopada 2013 r.), poświęconego zagadnieniom sprawiedliwości i pokoju. Problematyka niesprawiedliwości i opresji wpisana została w teologiczny namysł nad Kościołem będącym wspólnotą kobiet i mężczyzn, razem powołanych do dawania

²⁰ R. Cosca, *Just Unity*, s. 40.

²¹ WCC World Convocation on Justice, Peace and the Integrity of Creation, *Ten Affirmations on Justice, Peace and the Integrity of Creation*, w: *The Ecumenical Movement*, s. 319.

²² Ibidem, s. 320.

świadczenia wiary. W tym kontekście zwrócono uwagę na szczególnie palące dla chrześcijan kwestie: niewolnictwo kobiet, handel kobietami, wykorzystywanie ich pracy, odnosząc się również do kwestii niesprawiedliwych stosunków polityczno-ekonomicznych, sprzyjających tym zjawiskom²³.

2.2. Aktywność społeczna, polityczna i edukacyjna

Z refleksją teologiczną ściśle związana jest społeczna, polityczna i edukacyjna działalność ŚRK na rzecz walki z przemocą wobec kobiet.

Dotychczas największą inicjatywą w tej dziedzinie była Ekumeniczna Dekada Kościołów w Solidarności z Kobietami (1988–1998)²⁴. Odbyły się spotkania i liczne formy społecznej aktywności Kościołów chrześcijańskich na kilku kontynentach. W tym czasie odbywały się wizyty studyjne osób zaangażowanych w ruch ekumeniczny w krajach, w których w różnej formie zjawisko przemocy wobec kobiet dotyka życia społecznego i kościelnego. W ramach Dekady Rada rozwijała także formacyjny program na rzecz kobiet, zmierzający poprzez edukację do usunięcia form przemocy zakorzenionych w niektórych kulturach (takich jak „honorowe zabójstwa”) czy też związanych z nadużyciami w sferze ekonomicznej (zmuszanie do prostytucji, handel kobietami i dziećmi, pornografia)²⁵.

Innym ważnym programem formacyjnym, uwzględniającym elementy oddziaływania społecznego i politycznego Kościołów, była Dekada na rzecz Przewyciężenia Przemocy (2001–2010), która w działaniach edukacyjnych oraz społeczno-politycznych miała na celu zarówno promocję pozytywnego rozumienia męskości, wolnego od przemocy wobec kobiet, jak również nacisk na instytucje odpowiedzialne za tworzenie i egzekwowanie prawa, aby w większym stopniu chroniły kobiety przed przejawami przemocy – zarówno w życiu prywatnym, jak i publicznym²⁶.

Światowa Rada Kościołów angażuje się ponadto w Ekumeniczną Inicjatywę ds. HIV i AIDS w Afryce (*Ecumenical HIV and AIDS Initiative in Africa*), której celem jest działalność edukacyjna zmierzająca z jednej strony do przekazania kobietom afrykańskim niezbędnej wiedzy na temat niebezpieczeństwa zarażenia się wirusem HIV, jak również przeciwdziałanie przemocy seksualnej,

²³ A. McCalman, *WCC's 60-year journey for gender justice continues*, w: *10th Assembly of the World Council of Churches*, dostęp: 14.11.2014, <<http://wcc2013.info/en/news-media/all-news/wcc2019s-60-year-journey-for-gender-justice-continues>>.

²⁴ R. Cosca, *Just Unity*, s. 40.

²⁵ A. Gnanadason, *A Church in Solidarity with Women: Utopia or Symbol of Faithfulness*, „Concilium” 1996, nr 1, s. 76–77; eadem, *Violence against Women Is Sin*, s. 243–245.

²⁶ *Ibidem*, s. 246–247.

ponieważ – zwłaszcza w kontekście afrykańskim – to ona jest przyczyną znacznej części zarażeń kobiet (i ich dzieci) wirusem HIV i zachorowań na AIDS²⁷.

2.3. Trudności

Trzeba w tym miejscu zwrócić uwagę na pewne trudności związane z niektórymi inicjatywami podejmowanymi przez ŚRK i jej wyspecjalizowane agendy. Mają one dwojaki charakter – światopoglądowy i etyczny.

W wymiarze światopoglądowym zauważa się często, że wypowiedzi teologiczne i skorelowane z nimi programy edukacyjne Rady są inspirowane nie tylko przez chrześcijańską wizję człowieka, lecz również przez dalekie od chrześcijaństwa nurty feminizmu, silnie przeciwstawiające kobiety i mężczyzn oraz ukazujące relacje we wspólnocie kościelnej w taki sam sposób, jak relacje wewnątrz każdej innej społeczności świeckiej. Stąd m.in. wynika tendencja do łączenia problematyki niesprawiedliwości (w tym przemocy) wobec kobiet z innymi kwestiami, takimi jak parytety kobiet i mężczyzn w różnych strukturach Rady czy też działania na rzecz dopuszczenia ordynacji kobiet również w tych Kościołach członkowskich Rady (głównie Kościołach wschodnich), które jej nie praktykują. Obecność treści ściśle feministycznych w tekstach mających na celu przeciwdziałanie przemocy wobec kobiet budzi sprzeciw przedstawicieli wschodniego chrześcijaństwa²⁸.

Związek programów edukacyjnych Rady z ruchem feministycznym ma również swoją kontynuację etyczną. Feministyczne inspiracje niektórych tekstów i inicjatyw ŚRK sprawiają, że często łączy się w nich problematykę przemocy wobec kobiet z tzw. zdrowiem reprodukcyjnym, widząc w umożliwieniu przerywania ciąży czy też w upowszechnieniu antykoncepcji środek walki o równouprawnienie kobiet i przeciwstawienia się ich uciskowi ze strony mężczyzn²⁹. Takie elementy treściowe sprawiają jednak, że postulowane działania na rzecz zwalczania przemocy wobec kobiet nie mogą spotkać się z pełnym uznaniem wszystkich Kościołów chrześcijańskich, co osłabia w pewnym stopniu oddziaływanie inicjatyw Rady.

3. Wnioski i perspektywy

Światowa Rada Kościołów podejmuje wiele badań i działań ekumenicznych o charakterze praktycznym, zmierzając przez edukacyjne inicjatywy Kościołów członkowskich, jak też w pewnej mierze przez ich nacisk społeczno-polityczny, do

²⁷ N.J. Njoroge, *Daughters of Africa Heed...*, s. 38.

²⁸ R. Cosca, *Just Unity*, s. 42; B. Haddad, *Service or Subsistence?*, s. 277.

²⁹ E.A. Kirkley, *The Rights of Women and Human Rights: Achievements and Contradictions*, „Concilium” 2002, nr 5, s. 15–16.

promocji chrześcijańskiego rozumienia godności człowieka oraz chrześcijańskiej wizji życia społecznego. W ten obszar działalności Rady wpisują się również inicjatywy zmierzające do ujawniania i zwalczania zjawiska przemocy wobec kobiet. Mimo podejmowanych działań, także w samym środowisku osób zaangażowanych w prace Rady, dają się słyszeć głosy o ich ograniczonej skuteczności oraz zasięgu³⁰.

Należy stwierdzić, że z pewnością omawiana działalność ŚRK jest potrzebna i jest wyrazem autentycznego włączania się chrześcijan należących do różnych Kościołów i Wspólnot w głoszenie wiary i dawanie świadectwa. W tym sensie działalność ta ma również znaczenie ekumeniczne, bowiem umożliwia chrześcijanom podejmowanie wspólnego zaangażowania inspirowanego wiarą. Wydaje się, że wielkie problemy – społeczne, ekonomiczne czy etyczne – przed którymi staje ludzkość na początku XXI w., domagają się wspólnej reakcji chrześcijan.

W inicjatywach Rady obecne są wątki, które osłabiają ich siłę. Jest to przede wszystkim przenikanie do tekstów oraz programów Rady treści pozachrześcijańskich, inspirowanych światopoglądami dalekimi od Ewangelii. Widoczne jest to m.in. w stosowaniu do opisu sytuacji kobiet oraz mniejszości seksualnych języka „praw reprodukcyjnych” czy też „zdrowia reprodukcyjnego”, jak też w mówieniu o relacjach między mężczyznami a kobietami, zwłaszcza odnoszących się do sfery seksualnej, głównie w kategoriach patriarchalnej opresji wzmacnianej przez tradycyjne chrześcijańskie normy. Prowadzi to do rozpatrywania problemów doświadczanych przez kobiety w życiu rodzinnym poza kontekstem chrześcijańskiej antropologii³¹. Konsekwencją tego jest rozmaita etyczna ocena innych zjawisk związanych z godnością człowieka oraz równymi prawami kobiet i mężczyzn. Ta rozbieżność jest ponadto odbiciem niejednorodności nauczania etycznego Kościołów i Wspólnot chrześcijańskich, w tym również denominacji wchodzących w skład ŚRK. Dopóki rozbieżności etyczne stanowią trudność współczesnego dialogu ekumenicznego, dopóty również ich obecność w praktycznych działaniach organizacji takich jak ŚRK będzie budziła kontrowersje.

Ta wewnętrzna trudność współczesnego ruchu ekumenicznego, jaką jest ścieranie się w działalności ŚRK na rzecz kobiet elementów inspirowanych Ewangelią oraz zasygnalizowanych wyżej ujęć i ocen właściwych niechrześcijańskim nurtom politycznym i światopoglądowym, nie może być jednak powodem do rezygnacji ruchu ekumenicznego z działań na rzecz godności człowieka, w tym walki z przemocą wobec kobiet. Świadomość istnienia kwestii nierozwiązanych może pomóc organizacjom, takim jak ŚRK, w takim formułowaniu celów działania, by uniknąć zagadnień kontrowersyjnych, umożliwiając wszystkim chrześcija-

³⁰ R. Cosca, *Just Unity*, s. 41.

³¹ M. Kurian, *An Ecumenical Framework for a Liberative Human Sexuality. Toward a Culture of Justice and Peace*, „The Ecumenical Review” 2012, t. 64, nr 3, s. 338–345.

nom wspólny udział w walce z patologiami społecznymi, wśród których szczególnym problemem jest przemoc, nie tylko kwestionująca godność doświadczających jej osób, lecz również destrukcyjnie oddziałująca na życie ludzkich wspólnot.

The Problem of Violence against Women in the Activities of the World Council of Churches

Summary. The article aims to outline an important part of ecumenical activities on behalf of women, which is a Christian analysis of the phenomenon of violence against women (or gender-based violence) and its countermeasures. The problem is presented using the example of the activities of the largest ecumenical organization – the World Council of Churches (WCC), founded in 1948, which unites most of the Christian Churches and Communities. Although the Catholic Church is not a member of the WCC, it cooperates in the WCC's activities. For this reason, it seems desirable to analyse this area of the WCC's activities from the Catholic perspective. The article comes from the main elements of the analysis of violence against women as presented in the WCC's statements, and in the writings of theologians involved in the works of the Council. Then it presents the major initiatives of the WCC to counter violence against women. It mentions some elements of theological reflection, important social, political and educational initiatives, as well as some worldviews and ethical difficulties related to them. The paper ends with conclusions and perspectives for further ecumenical activity in this field.

Keywords: violence, women, World Council of Churches, ecumenism.

Probleme der Gewalt gegenüber Frauen in den Aktivitäten des Weltkirchenrates

Zusammenfassung. Der vorliegende Text verfolgt das Ziel, das wichtige Element des ökumenischen Engagements für Frauen zu skizzieren, das die christliche Analyse des Gewaltphänomens gegenüber Frauen und des Engagements dagegen darstellen. Dieses Problem wird anhand der Aktivitäten der größten ökumenischen Organisation – des Weltkirchenrates analysiert, der 1948 gegründet und die meisten christlichen Kirchen und Gemeinschaften umfasst. Die katholische Kirche ist zwar nicht Mitglied des Weltkirchenrates, arbeitet aber aktiv mit ihm zusammen. Auch aus diesem Grund erscheint es sinnvoll, den genannten Bereich der Aktivität des Kirchenrates zu analysieren. Im Artikel werden die wichtigsten Elemente des Phänomens der Gewalt gegenüber Frauen dargelegt, die in den Äußerungen des Weltkirchenrates, aber auch bei den mit ihm verbundenen Theologen und Theologinnen zu finden sind. Der Autor des Artikels unterzieht einer Analyse Elemente der theologischen Reflexion, wichtigere gesellschaftliche und politische Initiativen sowie Bildungsinitiativen, aber auch die mit ihnen verbundenen weltanschaulichen und ethischen Kontroversen. Der Artikel mündet in einige Schlussfolgerungen sowie Bemerkungen bezüglich der Zukunftsperspektiven des ökumenischen Engagements auf dem genannten Feld.

Schlüsselworte: Gewalt, Frauen, Ökumenischer Rat der Kirchen, die Ökumene.